

rTürkiye Cümhuriyeti ile Yugoslavya Hükûmeti arasında imzalanan afyon Anlaşması ile iki taraf murahhas heyetleri beyninde teati olunan mektubun tasdikina dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : 14/VII/1939 - Sayı : 4258)

No.
3723

Kabul tarihi
8 - VII - 1939

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile Yugoslavya Hükûmeti arasında 17 birinci kânun 1934 tarihinde akdedilmiş olan mukavelenin yerine kaim olmak üzere 31 mart 1939 tarihinde Belgrad'da imza edilmiş olan mukavele ile merbut mektub, 1 nisan 1939 tarihinden itibaren meriyete girmek üzere kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerini icraya Hariciye, Ticaret ve Sıhhat ve içtimaî muavenet vekilleri memurdur.

10 temmuz 1939

TÜRK - YUGOSLAV AFYON ANLAŞMASI

Bir taraftan Türkiye,
Diğer taraftan Yugoslavya,

Afyon meselesinin beynelmilel nizam altına alınması ülkelerinde müteakiben afyon istihsal ve ihracının münasib bir adaptasyona tâbi tutulmasını istilzam ettirdiğini itibar nazarına alarak, bu hususta sıkrı elbirliğiyle çalışılmasının her iki ülkenin menfaatlerini korumakla beraber, uyuturuncu maddelerin suiistimaline karşı beynelmilel fiil ve tesiri kolaylaştırıcı mahiyette bulunduğunu müdrük olarak, teşriki mesailerinin daha ziyade müessir olmasını temin ve 14 nisan 1932 ve 17 ilk kânun 1934 tarihli itilâfnameleri esaslarını tarsin etmek arzusuile 17 ilk kânun 1934 itilâfnamesinin yerine geçmek için işbu itilâfı akdetmeğe karar vermişler ve murahhasları olmak üzere,

Türkiye Reiscümhuru :

İktisad vekâletinde müdür Bay Servet Berkin ile, Toprak mahsulleri ofisi müdürü Bay Hamza Osman Erkan'ı,

Majeste Yugoslavya Kıralı :

Ticaret ve sanayi Nazırı Ekselâns Mösyö Jevrem Tomiç'i tayin etmişlerdir.

Mumaileyhim, usulüne uygun ve muteber bulunan salâhiyetnamelerini bilimlerine tebliğ eyledikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır :

I. - İhracat teşkilâtı

Madde — I

Yüksek Âkid Tarafların her biri kendi memleketlerinde ham afyon ihracını inhisarı altında

bulunduran müesseseyi ipka etmeği taahhüd ederler.

- Bu müesseseler işbu itilâfnamede, müteakiben «Türk müessesesi» ve «Yugoslav müessesesi» ve her ikisi birlikte «Millî müesseseler» diye anılacaklardır.

Madde — II

Millî müesseseler, memlekette disponibile ham afyonu satın alabilecek ve işbu itilâfname ahkâmı dairesinde teslimatı salâhiyetle yapabilecek şekilde teşkilâtlandırılacaklardır. Bu müesseselerin faaliyetleri Devletin salâhiyettar makamlarının nezaretine tâbi tutulacaktır.

Madde — III

Yapılacak her ham afyon ihracatı, bu işleri nezareti altında tutmak salâhiyetini haiz olan makamdan verilmiş bir ihraç şahadetnamesi ile vuku bulacaktır.

Gümrük makamları, gümrük muamelelerini ifaya tevessül etmek için mezkûr ihraç şahadetnamesinin ibrazını talep eyliyeceklerdir.

II. - Satış bürosu

Madde — IV

Millî müesseseler kendilerine aid müşterek teşkilât olan afyon merkez bürosunu İstanbulda ipka edeceklerdir. Bu büro millî müesseseler nam ve hesaplarına ecebî memleketler ham afyon hakkında yapılacak tklif ve satış işlerini deruhde edecektir. Millî müesseseler bu müşterek teşekkülün emri olmaksızın ecebî memleketlere ne ham afyon satabilecekler ne de bir gûna irsalât yapabileceklerdir.

Madde — V

Merkez bürosu Türk müessesesinden murahhas iki administratörden ve Yugoslav müessesesinden murahhas bir administratörden mürekkeb bir komite tarafından idare olunacaktır. Merkez bürosunun emri altında işlerin iyi görülmesini temin edecek teknik memurlar bulunacaktır.

Her administratörün bir yedeği bulunacaktır. Yedekler esas nizamnamenin administratörlere bahşylediği salâhiyetlere ancak yedeği oldukları administratörün bulunmadığı zaman sahib olacaklardır.

Merkez bürosunun kararları Âkid Tarafların ittifakı ârası ile alınacaktır. Bu ittifak temin olunmadığı takdirde bahse mevzu mesele tahkime tâbi tutulacaktır.

Madde — VI

Merkez bürosunun masrafları müştereken tayin ve her iki millî müessesenin merkez bürosuna açacakları kredi ile temin olunacaktır.

Krediler % 5 nisbetinde Türk müessesesi ve % 25 nisbetinde Yugoslav müessesesi tarafından üç aylık taksitler ile temin olunacaktır. Karşılık paralar aid oldukları üçer aylık devrenin mebedinden evvel müştereken intihab olunacak bir bankaya yatırılacaktır.

Madde — VII

Merkez bürosunun teşkilâtını ve mesai tarzını tayin eden hükümler millî müesseseler tarafından müştereken tanzim edilen merkez bürosunun esas nizamnamesinde (Statuts) tesbit edilir.

Merkez bürosunun esas nizamnamesi (Statuts) Türkiye Cümhuriyeti kanunları ahkâmı dairesinde tescil ettirilecektir.

Merkez bürosu bilûmum vergi ve tekâliften muaf olacağı gibi, ondan sadır olacak evrak dahi bilcümle rûsumdan muaf olacaktır.

III. - Afyon hisseleri

Madde — VIII.

Türk, yahud Yugoslav afyonunun bütün satışları Merkez bürosu vasıtasile yapılacak ve Merkez bürosu, işbu itilâfnamenin 9 ncu maddesi hükümlerine tevfikân, bu satışlara müteallik siparişleri; aşağıda tesbit edilmiş olan yüzdeler nisbetini ve imkân dairesinde muvazaneyi muhafaza eyleyecek surette tevzi edecektir.

Siparişlerin tevzii teslim edilen ham afyondaki morfin esası üzerinden yapılacaktır. Teslim olunan morfin miktarının takdirinde yalnız tahlil neticesine göre tanzim olunan katği faturalar esas tutulacaktır.

Katği surette satılmış ham afyonun muhtevi olduğu morfin miktarının taksimi Türk müessesesinin hissesine % 75 ve Yugoslav müessesesinin hissesine % 25 nisbetinde düşecek surette icra edilecektir.

Teslim olunacak afyon payı Merkez bürosu tarafından iki millî müesseseden hangisine tahsis edilmiş ise afyon satışının tutarı o müesseseye aid olur.

Merkez bürosu peyderpey alman siparişlerin yukarıda tesbit edilmiş olan nisbete imkân dahilinde uygun düşecek surette taksim edilmesi için iktiza eden muameleyi yapacaktır.

Ticarî sebebler yüzünden Merkez bürosu satış paylarında millî müesseselerden biri lehine bir (depasman) kabul ettiği takdirde bu millî müessese (depasman) a maruz kalan diğer millî müesseseye nisbeti aşan morfin miktarının tutarı üzerinden yılda % 3 nisbetinde bir faiz ödeyecektir. Bu faiz, depasmana veya mevcut bir depasmanın arttırılmasına sebebiyet veren satışa aid vesikaların alıncaya teslimi gününden işlemeye başlayacak ve bu depasmanın aynı şartlar altında tasfiye edildiği güne kadar devam edecektir.

Mutazarrır millî müessese muvazene ve tasfiyeyi temin edecek bir siparişi karşılamaktan imtina ederse, diğer müessese bu satış bedelinin faizini ödemekle mükellef tutulmayacaktır.

Merkez bürosunda hesabı cari usulüne müşabih bir muhasebe usulü tatbik edilecek ve tasfiyeler bir devrei hesabiye hesaplarının tasdikini takib eden ilk ay zarfında ifa olunacaktır. Bu hesabı cari İngiliz lirası üzerinden tutulacak ve hesap bakiyesi aynı dövizle tasfiye edilecektir.

Şurası da mukarrerdir ki, depasman faizi ödemek suretile yapılan kısmî tazmin, depasman yapmış olan tarafa bu depasmanı devam ettirmek talebi salâhiyeti vermediği gibi merkez bürosu idare komitesi de peyderpey alman siparişlerin itilâfnamede derpiş edilen muvazeneye, imkân dahilinde, uygun düşecek surette taksim edilmesi için icab edeni yapacaktır.

Madde — IX

Safi Softdan veya Soft mahlutu ile drogist içime mahsus afyondan mürekkep içme afyonu satışları münhasıran Merkez bürosu tarafından yapılacaktır.

Merkez bürosu içme afyonununun ihraç olunduğu hakiki yeri kontrol etmek vazifesile mükelleftir. İçme afyonu, içme afyonu kullanılmasını menetmemiş olan memleketlerin inhisar idaresile müesseselerine o memleketlerin kanunî mevzuatının afyon ticaretine vazeylediği kayıtlara riayet edilmek suretile satılabilecektir.

Satılan içme afyonu miktarı taksime tâbi olmayacak ve bu itilâfnamede tesbit edilen nizamî kotalar haricinde tutulacaktır.

Türk ve Yugoslav murahhas heyetleri arasında teati edilen 31 mart 1939 tarihli mektubun hususî hükmüne tevfikân, Merkez bürosu içme afyonu da ihtiva edecek tek kotaların kabulünü mümkün kılan bir sistemi bir an evvel hazırlayıb ibraz etmek ile mükelleftir.

Madde — X

İki Âkid Tarafın bütün afyon satışları Merkez bürosu vasıtasile vukubulacağından, bilûmum tahsilât da bu büro tarafından yapılacaktır. Merkez bürosu teslim etmiş oldukları afyon hissesi bedeli

lini derhal ve hiç tevkiyat yapmadan millî müesseselerin her birerine tesviye edecektir.

Ticari veya malî mülâhazalarla satış bedelinin Merkez bürosundan geçirilmeksizin satıcıya teziyesi faydalı olduğu takdirde ve böyle bir vaziyetin hudusu halinde, satış bedelini doğrudan doğruya satıcıya tesviye için satın alıcıyı davet etmeğe yalnız Merkez bürosu mezu olacaktır.

Merkez bürosu tarafından satılan afyon bedellerihtisilâtının katği olarak taksimi ve deblokaj ile kompensasyon muameleleri; iki murahhas heyet arasında teati olunan 31 mart 1939 tarihli mektubdaki hükümlere tevfiikan iera edilecektir.

Madde — XI

Millî müesseseler ellerinde bulunan afyon mikdarile afyon tiplerinin evsafına dair bütün malûmatı Merkez bürosuna vermekle mükelleftirler.

Millî müesseseler, Merkez bürosunun bileümle teslimat emirlerini, geciktirmeksizin ve derpiş olunan şartlar dairesinde ifaya muktedir halde bulunmamalıdır.

Madde — XII

Merkez bürosu her iki Yüksek Âkid Tarafın müstahsilleri için kâfi derecede kâr temin edecek fiyatlar tayin üzere müstereken tesbit edilecek bir siyaset takib edecektir.

Madde — XIII

Merkez bürosu ham afyon arz ve talebinin tanzimi ve fiyatların taktirî zımında, ve iki Âkid Taraflarca tasvib olunmak şartile, afyon yetiştirici diğer memleketlerin mümasil teşkilâtları veya afyon satın alıcı teşkilâtlarla itilâflar akdedebilecektir. Şümülü işbu itilâfnamenin yürürlük müddetini aşan Âkidler Âkid Taraflara bir taahhüd tahmil eylemez.

IV - Afyonlu maddeler

Madde — XIV

Âkid Taraflar afyonlu maddeleri ancak bunların idhal olunacakları memlekelerde cari bulunan kanunî şartlara tevfiikan ihraç etmeği taahhüd ederler. Âkid Taraflar afyonlu maddeler ihracatını murakabe ve bu maddeler kaçakçılığını menetmek için müessir tedbirler ittihaz edeceklerdir.

Afyonlu maddeler ihracatı, fennî tahvillerde taamülen kabul edilen koefisiyanlar esasına tevfiikan, ihraç eden memleketin iştirak hissesi zimmetinegeçirilecektir.

İki Âkid Taraf ihraç edilen afyonlu maddeler mikdarını Merkez bürosuna bildirmeği taahhüd Ayni zamanda, her iki taraf, yerli imalâtçılara, Merkez bürosunun diğer alıcılara sattığı fiattan daha aşağı bir fiatla afyon satmamayı taahhüd ederler. Afyonlu maddelerin ihracatı her hangi şekilde ihracat primi veya nakdî yardım ile teşvik ve teşgi edilmeyecektir.

V - Umumî hükümler

Madde — XV

Âkid Taraflar işbu itilâfnamenin hükümlerine muhalif afyon ve afyonlu maddeler ihracatının cümlesine kaçak nazarile bakacaklardır. Âkid Taraflar bu gibi cürümlerin takibi için mevzuatta icab eden tadilâtı yapmağı taahhüd ederler. Âkid Taraflar ham afyon ve afyonlu maddelere aid bilûmum kaçakçılık vakaları hakkında bir birine malûmat (Comptes - rendus) vereceklerdir.

Âkid Taraflar aynı suretle ham afyon ve afyonlu maddeler ticaretine müteallik her türlü kanun ve nizamnamelerin metinlerini birbirine tebliğ edeceklerdir.

Madde — XVI

Âkid Taraflar afyon meselesinin beynelmül sahada nizam altına alınması hususunda sıkı elbirliğile çalışacaklardır. Aynı suretle müstakbel afyon istihsalâtı ile afyonlu maddeler imalâtına müteallik hususatta dahî takibi lâzımgelen siyaset hakkında da anlaşacaklardır.

Madde — XVII

İşbu itilâfnamenin tefsir ve tatbikına müteallik ihtilâflar tahkim yolu ile tesviye olunacaktır.

Madde — XVIII

Merkez bürosu vazifesinin hitama ermesini göz önünde tutarak işbu itilâfnamenin 8 nei maddesinde derpiş olunan tevzi muvazenesini temine çalışacaktır.

Bununla beraber, zikrolunan tevzünü, derpiş olunan tarihte temin edememiş olursa, borçlu bulunan millî müessese, merkez bürosu tarafından diğer millî müessesenin alacak hesabına geçirilmiş morfin bakıyesine tekabül eden afyonu müteakib altı ay içinde müşterilerinden alabileceği siparişlere katmakla mükellef olacaktır.

Madde — XIX

İşbu itilâfname tasdik olunacak ve tasdiknameleri mümkün olan süratle Ankarada teati edilecektir. İtilâfname, 1939 nisanının birinden itibaren muvakkaten meriyet mevkiine konulacak ve tasdik edilmek şartıyla, 1939 senesi sonuna kadar meriyet mevkiinde kalacaktır.

Yukarıdaki ahkâmı tasdik etmek üzere murahhaslar işbu itilâfnameyi imzalamış ve mühürlemişlerdir.

İşbu itilâfname Belgradta bin dokuz yüz otuz dokuz senesi martın otuz birinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

HAM AFYON İHRACINA DAİR 31 MART 1939 DA BELGRADDA İMZA EDİLEN YENİ
TÜRK - YUGOSLAV ANLAŞMASININ DEVAMI MÜDDETİNCE TATBİK EDİLECEK HUSUSİ REJİMLERE DAİR İKİ HEYETİ MURAHHASA ARASINDA TEATİ OLUNAN
MEKTUB

İki Heyeti murahhasa aşağıdaki hususat hakkında mutabık kalmışlardır :

1) Takas ve deblokaj muamelâtında tatbik edilecek rejim :

Millî müesseseler kendi hesaplarına ve zararı kendilerine aid olmak üzere Merkez bürosunun afyon satışları hasılatı karşılığı ile deblokaj ve kompensasyon muamelâtı yapabilirler. Ancak bu muamelelerden tevellüd edecek prim, gerek faturalarda tenzilât ve gerek müşteri için maliyet fiatının tenziline vesile olacak her hangi bir şekilde sonradan yapılan risturnlar yolile fiata idhal edilmeyecektir.

Maamafih, gayri kabili içtinab sebebler dolayısıyla ve müşteri ile mutabık olarak, millî müesseselerden birisi primin fatura esmanına idhalini talep veya muamelenin icrasından sonra bir risturn yapılmasını kabul edecek olursa, bu suretle satış muamelesine idhal edilen prim yukarıda zikredildiği

gibi, deblokaj veya kompensasyonu tatbik eden müessesenin hakkı müktesebi kalacak ve, anlaşmanın bedel taksimatı hisselerini tesbit eden maddesi mucibince, tahsil edilen bedellerin taksim dekontlarına yalnız fatura bedelinden prim miktarı tenzil edildikten sonra elde edilecek inisiyal fiat dahil edilecektir.

Takas veya deblokaj primi, bu primden müstefid olan müessese için siparişin Merkez bürosu tarafından kabulü günündeki cari fiati üzerinden hesap edilecektir.

Deblokaj veya kompensasyonlu bütün satışlarda fatura esmanını teşkil etmek üzere primin ilâve edileceği inisiyal fiat son defa elde edilen esas fiat veya bunun ademi mevcudiyeti halinde aynı memleket için kompensasyon veya deblokajsız teklif edilen fiat olacaktır. (Bittabiî piyasanın yükselmesi ihtimali müstesnadır.) Bu mntakada henüz bir satış yapılarak fiat elde edilmemiş veya bir fiat teklif olunmamışsa inisiyal fiat mütekaddim üç ay zarfında yapılan umumî satışlara nazaran tesbit edilecek vasatî fiattan ibaret olacaktır.

Müşteri tarafından vukuu muhtemel tenzilât talebi prime veya inisiyal fiata taallûk ettiğine nazaran tenzilât bu iki unsurdan birine veya diğerine tatbik edilecektir.

Merkez bürosu ile alâkadar millî müessese yukarıda olduğu gibi salâhiyetleri çerçevesine giren unsur hakkında müşterinin tenzilât talebini kabul veya reddetmek hususunda serbesttir.

Fatura üzerinde primin çok aşağı gösterilmesinin neticede alıcı için inisiyal fiatın tenziline tekbül edecek bir maliyet fiatı elde edilmesini intaç etmemesi için, bir fatura üzerinde ifade edilecek prim yüzdesi muamelenin tabiî surette cereyanının bahşettiği imkân dairesinde hakikî ticarî fiatına uygun olmalıdır.

2) Merkez bürosunun umumî satışlarında morfin miktarının ve tahsilâtın iki müessese arasında tevzi ve taksimi :

Morfinin sureti tevzii 1934 Anlaşmasında derpiş edildiği gibi Yugoslav millî müessesesi için % 25 ve Türk millî müessesesi için % 75 nisbetleri dahilinde icra edilecektir.

Umumî tahsilâtın taksimine gelince bu tahsilât 1932 mukavelesinin 8 nci maddesinin 3 ncü fıkrası ahkâmı mucibince yapılacaktır. Yani Yugoslav millî müessesesi için % 26, Türk millî müessesesi için % 74 nisbetleri dahilinde cereyan edecektir.

Bununla beraber, yukarıdaki ahkâmın tatbiki neticesinde Yugoslav millî müessesesi lehine hüsule gelen fark 2000 iki bin ingiliz lirasını tecavüz edecek olursa bu son meblâğı aşan miktar Türk millî müessesesine aid olacaktır.

Şurası da mukarrerdir ki, bu şartlar âkitler tarafından muvakkaten kabul edilmiştir. Ve akdedilen anlaşma müddetinin hitamından evvel tevzi ve taksim meselesi hakkında takarrür edecek katği sureti hallere müessir olmayacaktır.

3) İçme Afyonu ihracatını da ihtiva eden tek bir noktanın tesbiti :

İçme afyonu ihracatını da ihtiva eden tek bir kotaların tayini hususunda Merkez bürosu tedkikatta bulunacak ve bu meselenin muvafık bir surette halli için müsbet teklifler yapacaktır. Merkez bürosu tek kotaların vazı ile bizzarur alâkadar addedilen diğer meselelerin halli için teklifler yapacaktır. Bu teklifler afyon meselesi hakkında iki taraf arasında daha geniş bir anlaşmanın akdine esas teşkil edecektir.

4) Vasatî bir fiat sistemi kabulü :

Merkez bürosu bu mektubun 2 nci maddesinde yazılı muvakkat sistemin yerine ikame edilebilecek vasatî bir fiat sistemi hakkında tedkikat yapmak ve bunu teklif etmek vazifesile tavzif edilecektir.

Merkez bürosunun bu vazifesi sürati mümkün ile ve her halde akdedilen anlaşma müddetinin hitamından evvel ikmal olunacaktır. Bu hususlar hakkında bu gere akdedilen mukavele müddetinin hitamında bir anlaşma husule gelecek olursa, iki Âkid Taraf bunları yeni bir mukaveleye esas ittihaz etmek hususunda mutabık kalacaklardır.

31 mart 1939 da Belgrat'da tanzim edilmiştir.

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	8 - VII - 1939 ve 1/163
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	10 - VII - 1939 ve 4/1067
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları</i>	:	Cild Sayfa 3 2 4 3,32:33,225:226,227,227,234:237